

A vadkár és a vadföldgazdálkodás hazai helyzetének elemzése

Antal Borbála¹ – Rédei Károly¹ – Csajbók József²

Debreceni Egyetem Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar,

¹Természetvédelmi Állattani és Vadgazdálkodási Tanszék, Debrecen

²Növénytudományi Intézet, Debrecen

antalb@agr.unideb.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

A hazai vadgazdálkodásban jelentős probléma a vadkár kérdése, ugyanis évről évre egyre nagyobb összegeket fizetnek ki vadkárként a vadgazdálkodók. A vadkárok csökkentésében jelentős szerepük lehet a vadföldeknek. A vizsgálat célja a vadkár és a vadföldgazdálkodás hazai helyzetének felmérése. (Melyek a hazai vadföldeken a leggyakrabban használt növényfajok, a vetőmagkeverékek használata mennyire elterjedt, melyek a legjellemzőbb mezőgazdasági és erdőgazdasági vadkárformák, illetve melyek a leggyakrabban alkalmazott vadkárelhárítási módszerek?)

Megállapítható, hogy a vadföldeken vetett növények köre igen szűk. Leginkább kukoricát, illetve lucernát vetnek, pedig ezeken kívül még számos növényfaj alkalmas vadföldgazdálkodásra. A vetőmagkeverékek használata iránti nyitottság elég nagy. A növekvő vadkár és az összes vadkáron belül a mezőgazdasági vadkár nagy aránya a kérdőívekből is jól nyomon követhető.

Kulcsszavak: vadkár, vadföldgazdálkodás

SUMMARY

Game damage is an important problem in home wildlife management, because game managers pay more and more money for game damage year by year. Crop fields can do an appreciable part in reduction of game damages. The aim of the research is to survey the situation of domestic game damage and wildlife forage ground management. (Which are the most used plants on crop fields, how current are the using of seed mixtures, which are the most typical game damages, as well as which are the most applied game control methods?)

It can be stated that the number of plant species sown on crop fields is quite low. Mostly corn and alfalfa are raised, though besides those many other plants are suitable to grow on crop fields. Rising value of game damage and big proportion of the agricultural game damage are well traceable from the questionnaires, too.

Keywords: game damage, wildlife forage ground management

BEVEZETÉS

Jelentős probléma hazánkban a vadkár kérdése. A vadgazdálkodók évről évre egyre nagyobb összegeket fizetnek ki a vad által okozott mezőgazdasági és erdőgazdasági károk miatt. 2012-ben 2,65 milliárd Ft-ot tett ki az összes kifizetett vadkár, melynek 95%-a, azaz 2,51 milliárd Ft mezőgazdasági vadkár volt, az erdei vadkár pedig 136,9 millió Ft-ot tett ki.

A vadkárok csökkentésében jelentős szerepük lehet a vadföldeknek is. 2012-ben hazánkban összesen 28 810 hektáron folytattak vadföldgazdálkodást, valamint 31 540 hektáron vadlegelő-gazdálkodást (Országos Vadgazdálkodási Adattár). A vadföldgazdálkodásnak a vadállomány zöld- és abraktakarmányokkal történő ellátása a célja (Kölüs, 1979). A növénytakaró táplálékot, búvóhelyet, életteret nyújt a vad számára, alapvetően meghatározza az élőhely minőségét (Csajbók et al., 2009). A megfelelően tervezett és működtetett vadföld csökkenti a környező területeken a vadkárt a szántóföldi és a kertészeti kultúrákban, illetve mérsékli a rügyragást és a kéreghántást is (Késmárki, 1994). Ha megfelelően választjuk ki a vadföldek helyét, akkor ezzel részben megelőzhetjük a vadkárt, mivel elvonjuk a vadat a károsítandó növényektől (Ákos, 1964). Az erdőben létesített vadföldek nagyban növelik a vadeltartó képességet. Az apróvad számára búvóhelyet biztosít és vadkoncentráló hatását (Kristó, 2007). A vadföldgazdálkodás akkor igazán értékes a vadnak, ha a vadföldek

mozaikszerűen, kisebb táblákban helyezkednek el a területen. A megfelelően kialakított vadföldek segítik a természetes táplálkozást, fészkelésre, illetve pihenésre is alkalmasak (Heltay, 2004). A vadföldeken természetű takarmánynövények meghatározásához vegyük figyelembe a környezeti tényezőket, a vad igényét, illetve a környező mezőgazdasági területek növényeit (Kölüs, 1986).

CÉLKITŰZÉS

A vizsgálat célja a vadkár és a vadföldgazdálkodás hazai helyzetének felmérése. Képet kapni arról, hogy:

- a hazai vadföldeken melyek a leggyakrabban használt növényfajok,
- a vetőmagkeverékek használata mennyire elterjedt hazánkban,
- melyek a legjellemzőbb mezőgazdasági és erdőgazdasági vadkárformák, illetve
- melyek a leggyakrabban alkalmazott vadkárelhárítási módszerek.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A saját összeállítású kérdőívek kiküldésére 2013. július–szeptember között került sor, 22 állami erdőgazdaság részére, illetve ezen kívül még 260 vadászatra jogosult számára. A 22 állami erdőgazdaság közül 15-en töltötték ki a kérdőívet (68%), a többi 260 vadászat-

ra jogosult közül pedig 69-en (26%). Az állami erdőgazdaságoktól visszaérkezett kérdőívek feldolgozása jelenleg még folyamatban van, a cikk 69 válaszadó kitöltött kérdőíveinek kiértékelését közli.

Összesen 13 megyéből érkeztek adatok, leginkább Békés és Tolna megyéből (1. ábra). A kérdőívek kiértékelése során varianciaanalízist alkalmaztunk.

1. ábra: A válaszadók százalékos megoszlása megyénként

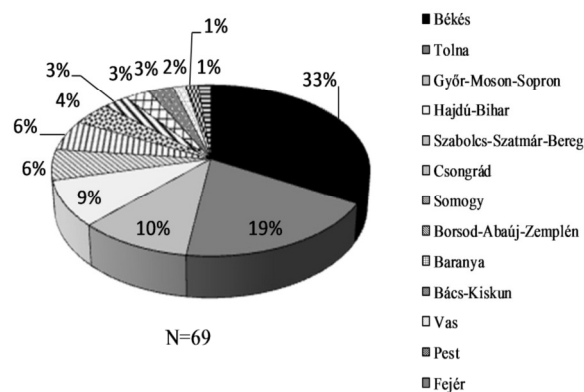

Figure 1: Repartition of the respondents by counties

EREDMÉNYEK

A válaszadók közül a legkisebb vadászterülettel rendelkező vadgazdálkodási egység területe 1 044 ha volt, a legnagyobb pedig 24 880 ha (1. táblázat). A legkisebb erdőszültségű vadászterületen a terület 0,3%-át borítja erdő, a legnagyobb erdőszültségű területen ez 85%. A válaszadók közül három vadgazdálkodási egység nem folytat vadföld-, illetve vadlegelő-gazdálkodást. A legtöbb vadföldterületet művelő vadgazdálkodási egységnél 630 ha-on folytatnak vadföldgazdálkodást. Ugyanez vadlegelő esetében 1000 ha. Az átlagos vadföldterület nagyság 26,2 ha, az átlagos vadlegelőterület pedig 28,1 ha.

Jól látható, hogy igen eltérő körülmények között gazdálkodnak az egyes vadászterületeken, sokféle adottságú területről érkezett adat.

Az összes válaszadó vadászterületén megtalálható az őz, illetve a mezei nyúl és a vaddisznó is majdnem mindenhol jelen van (2. ábra). A válaszadók közel felénél megtalálható a gímszarvas, illetve a dámvad. Muflon csak két vadászterületen fordul elő.

1. táblázat

A vadászterületek néhány fontosabb területi jellemzőjének szélsőértékei és átlagai

Megnevezés(1)	Minimum	Maximum	Átlag(6)	Szórás(7)	N
Vadászterület (ha)(2)	1 044	24 880	6 762	4030,29	69
Erdőszültség (%) (3)	0,3	85	20,9	20,34	68
Vadföldterület (ha)(4)	0	630	26,2	75,27	69
Vadlegelőterület (ha)(5)	0	1 000	28,1	136,99	69

Table 1: Extremes and averages of some characteristics of the hunting areas

Designation(1), Hunting area (ha)(2), Proportion of forested land (%) (3), Wildlife forage ground (ha)(4), Pasture (ha)(5), Mean(6), Deviation(7)

2. ábra: A vadászterületeken előforduló vadfajok

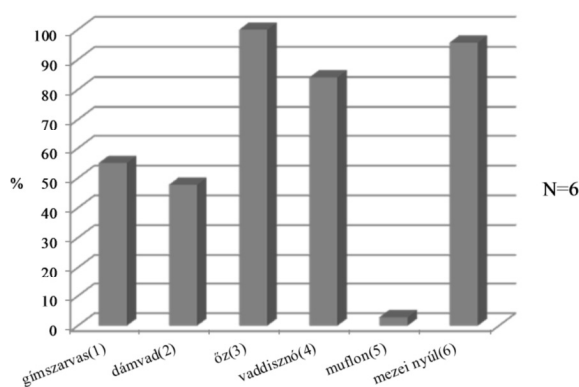

Figure 2: Occurrent game species on the hunting areas

Red deer(1), Fallow deer(2), Roe deer(3), Wild boar(4), Mouflon(5), Hare(6)

A válaszadók azon kérdésére, hogy milyen növényeket termesztenek a vadföldeken, összesen húsz növényfajt említettek (3. ábra). A leggyakoribb növényfaj a kukorica és a lucerna. Ezeken a növényeken kívül a vadgazdálkodók közel 40%-a természet bűzát, illetve cirkot a vadföldjein. 7–15%-nál előfordul még csicsóka, napraforgó, rozs, zab, köles, repce is, a többi nö-

vényfaj csak 1–2 vadászterület vadföldgazdálkodásában kap szerepet.

A visszaérkezett kérdőívek alapján a vadászatra jogosultak 34,8%-a használ vetőmagkeveréket vadföldön (N=69). A vadgazdálkodási egységek 17,4%-a használ saját keveréket. Vásárolt keverék esetében ez az érték 20,3%. A válaszadók 2,9%-a használ saját és vásárolt keveréket is.

Arra a kérdésre, hogy kipróbálna-e vetőmagkeverékeket a vadföldeken, a vadászatra jogosultak 69,2%-a válaszolt igennel (N=65).

A legjellemzőbb mezőgazdasági vadkárforma a termények elfogyasztása, a túsáskár, illetve a legeléskár. Ezekon kívül jelentősebb még a taposás, illetve kisebb mértékben a gyümölcsfák törzsének megrágása, a szőlő- és gyümölcsoltványok rügyeinek megrágása vegetációs időszakban és szünetben, valamint a táplálék kikaparása is előfordul (4. ábra).

A legjellemzőbb erdőgazdasági vadkárforma a rügyek, hajtások rágása vegetációs időszakban. Ezen túlmenően jelentős kárforma még a hajtások rágása vegetációs szünetben, a kéregkárosítások (kéreghántás, rágás, dörszölés), a makkvetéses erdősítések károsítása, illetve a természetes felújítások akadályozása, makk felszedése (5. ábra).

3. ábra: A vadföldeken termesztett növényfajok gyakorisága

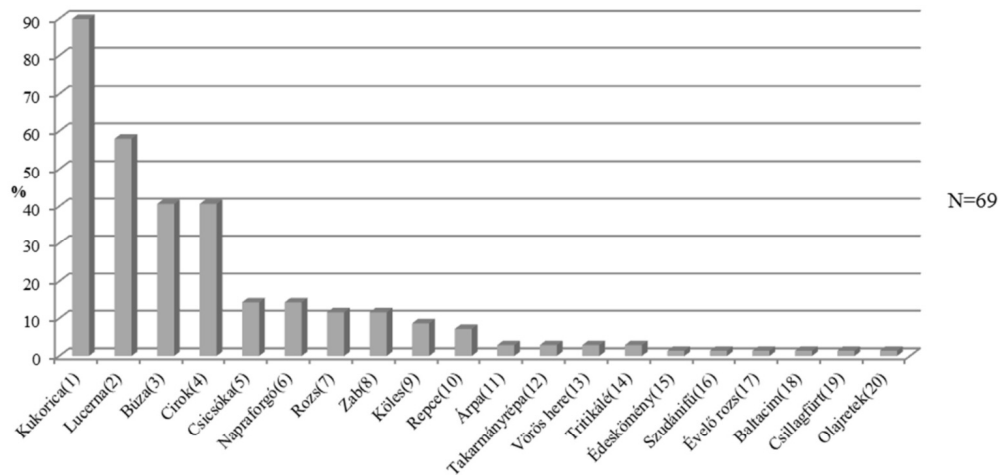

Figure 3: Frequency of the plant species of crop fields
 Corn(1), Alfalfa(2), Wheat(3), Sorghum(4), Jerusalem artichoke(5), Sunflower(6), Rye(7), Oat(8), Millet(9), Rape(10), Barley(11), Mangel-wurzel(12), Red clover(13), Triticale(14), Fennel(15), Sudan grass(16), Perennial rye(17), Sainfoin(18), Lupin(19), Oil radish(20)

4. ábra: Leggyakoribb mezőgazdasági vadkárformák

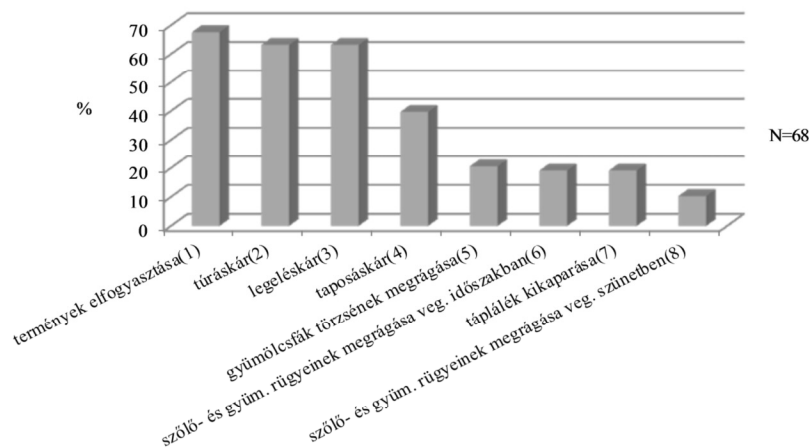

Figure 4: Most prevalent agricultural game damages
 Ingestion of crops(1), Rooting damage(2), Grazing damage(3), Trampling damage(4), Bite of stems of fruit trees(5), Bite of buds of grape's and fruit's grafts in vegetation period(6), Scratch out food(7), Bite of buds of grape's and fruit's grafts out of vegetation period(8)

5. ábra: Leggyakoribb erdőgazdasági vadkárformák

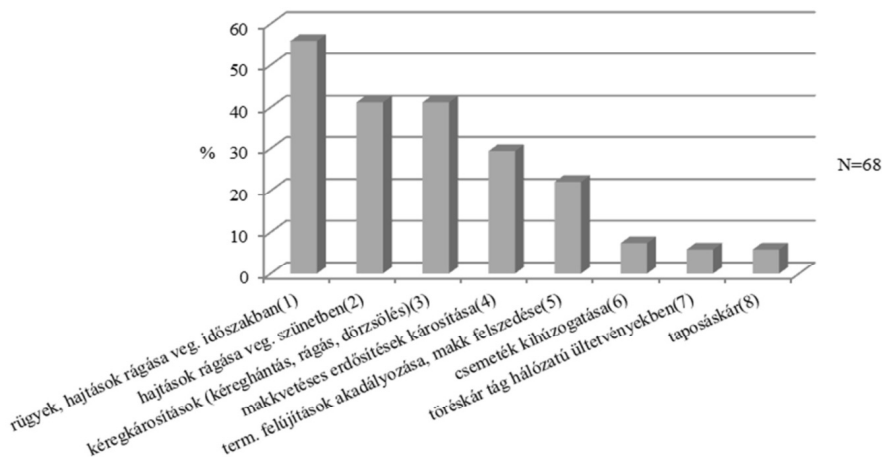

Figure 5: Most prevalent game damages in the forestry sector
 Bite of buds and shoots in vegetation period(1), Bite of shoots out of vegetation period(2), Damages of bark(bark stripping, bite, rubbing)(3), Damage of plantations by nuts(4), Hindrance of natural regenerations, pickup of nuts(5), Getting out of seedlings(6), Break damage in wide spaced plantations(7), Trampling damage(8)

A vadkárok elhárítására számos módszer ismert és használatos. A leggyakoribb a vadkélhárító vadászat és a terület őrzése, de fontos szerepe van még a villanypáztornak, a szaghatású riasztószereknek és a vadvédelmi kerítésnek is (6. ábra).

6. ábra: Leggyakoribb vadkélhárítási módszerek

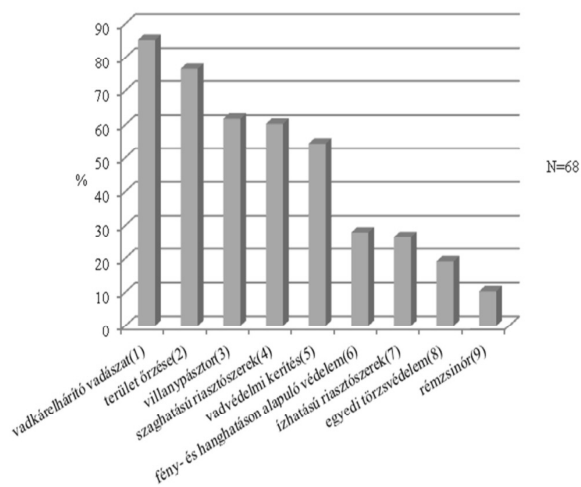

Figure 6: Most prevalent game damage control methods
Hunting(1), Safeguarding of the area(2), Electric fence(3), Repellents effecting by scent(4), Game fence(5), Save by shine and sound effect(6), Repellents effecting by flavour(7), Individual save of stems(8), Alarm lace(9)

Az évente növekvő vadkár a kitöltött kérdőívekből is jól látszik. Míg 2007-ben átlagosan 969,9 ezer Ft-ot fizetett ki vadkárként egy vadgazdálkodási egység, 2012-ben már 1779,8 ezer Ft-ra emelkedett ez az összeg.

Az összes válaszadó 2007-ben összesen mintegy 60 millió Ft-ot fizetett ki vadkára (N=62), mely összeg 2012-re csaknem megduplázódott, közel 115 millió Ft volt (N=64). Az összes vadkár 85–90%-át a mezőgazdasági vadkár tette ki (7. ábra).

7. ábra: Összes vadkár egy vadgazdálkodási egység területén átlagosan

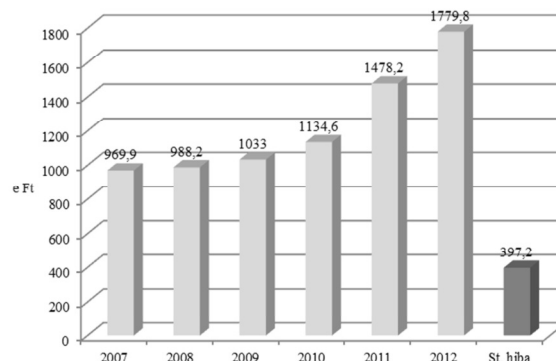

Figure 7: Total game damage amounts in a hunting area on the average

KÖVETKEZTETÉSEK

Következtetesként levonható, hogy a vadföldeken vetett növények köre igen szűk. Leginkább kukoricát, illetve lucernát vetnek, pedig ezeken kívül még számos növényfaj alkalmas vadföldgazdálkodásra, figyelembe véve persze a terület adottságait (mint például talajadottságok, a területen előforduló vadfajok). A vetőmagkeverékek használata iránti nyitottság nagy (69,2% kipróbálná), annak ellenére, hogy a válaszadóknak csak mintegy harmada (34,8%) használja. Az, hogy miért nem használnak többen vetőmagkeveréket vadföldgazdálkodásban, további kutatás tárgyát képezheti.

Az évente növekvő vadkarmérték a kérdőívekből is szembetűnik. Az összes vadkaron belül a mezőgazdasági vadkár igen nagy aránya hasonló nagyságrendet mutat az országos összesített adatokhoz. A leggyakoribb vadkélhárítási módszer a vadkélhárító vadászat, illetve a terület őrzése, melyek nyilván nagy szereppel bírnak a vadkárok csökkentésében, de a vadföldgazdálkodás is nagyobb szerepet kaphatna ebben.

IRODALOM

- Ákos L. (szerk.) (1964): Erdészeti vadászati faipari lexikon. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest. 731.
- Csajbók J.–Kutasy E.–Borbélyné Hunyadi É.–Lesznyák M.-né (2009): Vetőmagkeverékek tesztelésének eredményei. V. Növénytermesztési Tudományos Nap. Keszthely. 61–64.
- Heltay I. (2004): Vadgazdálkodás alapelvei. [In: Heltay I. (szerk.) Vadásziskola.] Hubertus. Budapest. 178–187.
- Késmárki I. (szerk.) (1994): Vadföldgazdálkodás. Kézirat. Sopron. 92.
- Kölüs G. (1979): Vadföldgazdálkodás és vadtakarmányozás. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest. 152.
- Kölüs G. (1986): Vadgondozás, élőhely-gazdálkodás. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest. 125.
- Kristó L. (2007): A vadász-vadtenyésztő mester kézikönyve. Szaktudás Kiadó Ház. Budapest. 224.
- Országos Vadgazdálkodási Adattár